

napsáno životem

VÝPRAVY DO NEZNÁMA

Tajemné příběhy

CENA 25 Kč, č. 7/2015

UPÍR Z HOR

Pověsti nelhaly!
Jeho zuby jsem ucítila
na vlastní kůži

ARANČINA KLETBA

Její slova navždy změnila
osud naší rodiny

ZACHRÁNILA JSEM MÁMU PŘES PŮL SVĚTA

Mé myšlenky ji
udržely při životě

KDYŽ ZAČNU ŽÁRLIT, VĚCI KOLEM VZPLANOU

Moje láska má sílu ohně

Každé malé dítě ví,
že nejmocnějším lesů pánem
u nás je Krakonoš. Mají ale
své strážce i další naše hory?
Vydejme se po stopách
starých pověstí.

Pán našich nejvyšších hor
vládne mohutným kyjem
a dobráckým úsměvem,
řídí směr větru, na
stromech kouzlí jinovatku
a fouká sněhové vločky
shůry do údolí.

Duchové a och našich hor

Vrcholky kopců ztrácející se v oblacích, pohoří porostlé často neprostupnou přírodou a nečekané změny počasí v horách působily odpradávně tajemně a lidé k nim vzhlíželi s úctou. Věřili, že v nich přebývají mocné bytosti, které střeží svá království a bedlivě sledují kroky každého návštěvníka.

DÉMON, NEBO DOBRÁK?

Zvěsti o obrovském duchovi, démonu větru a dalších přírodních živlů sídlícím na Sněžce se šířily už od 15. století. Tenkrát ještě dnešní Krakonoš nebyl dobrotivým strážcem, co přenášel skály, pomáhal nuzákům a trestal lakomce. Naopak všechny bez rozdílu zlobil. První strašidelnou podobu o něm vypustili do světa nejspíš Vlaši, kteří v horách hledali drahé kamení, aby svá naleziště ochránili před dalšími hledači pokladů. Ze stejného důvodu se tak zachovali i zdejší kořenáři – a mocný duch hor byl na světě! V německých pověstech dostal jméno Rubezahl, zlidověle v Čechách znějící jako Rýbrcoul. Do psané slovesnosti se Krakonoš dostal roku 1662,

kdy jej uvedl Johannes Praetorius v knize *Daemonologia Rubinzalii Silesii*. Havel Žalanský ho popsal jako proradného mnicha svádějícího poutníky z cesty, Bohuslav Balbín zase jako démona s uměním brát na sebe různé zvířecí podoby. Pověstí o něm přibýlo na přelomu 18. a 19. století, kdy se na české straně ujalo jeho pojmenování Krakonoš. Toto jméno pochází nejspíš, stejně jako název hor, od keltského kmene Corconti, který uvádí ve svém díle z 2. století antický geograf Ptolemaios. Až v českých pověstech a pohádkách od 19. století se stal spravedlivým dobrákem, který potřebným pomáhá a špatnosti trestá. Když má dobrou náladu, škádlí pocestné, ve špatné sesílá na kraj ošklivé počasí. Dnešní Krakonošova podoba je nejvíce formována večerníčkovým seriálem *Krkonošské pohádky* z roku 1974.

Pověst o Rýbrcoulovi

Mocný vládce Krkonoš, tehdy ještě bezejmenný, se rozhodl, že sobě najde ženu. Vyhlédl si šlechtičnu z německého rodu a proti její vůli ji unesl. Slíbil jí, že dostane, cokoli si bude přát. Dívka však byla rozmazlená, a i když duch dělal, co jí na očích viděl, ničím se jí nezavděčil. Jednou jí věnoval pytel plný kouzelných řep. Cokoli prý si zamane, v to se jí řepa promění. Dívka je však proměnila v klevetčící družky a to se mu tuze nelíbilo. Ona ho ale odbyla otázkou: „Víš vůbec, kolik řep jsi mi dal?“ a se smíchem dodala: „Spočítej si je! Rube zahl!“ znělo z jejích úst německy. „Rýbecál!“ posmívala se mu dál. Pán ji nakonec sice vyhnal, ale přezdívkou mu už zůstala...

MUHU Z JIZERSKÝCH HOR

Tyto hory dlouho neměly svého dobrého ducha bdejšího, aby tu lidé nepáchali nekalotu, ale měli se rádi, pracovali, množili se a umírali, jak káže odvěký zákon moudré přírody. Až se na to nemohli dívat Krakonoš s Rampuškem, kterým ochrana hor ležela na srdci.

Pověst o zrozenci mlhy

I sešli se vládcové okolních hor na kopci Muchově. Krakonoš snesl mlhu, poté vítr a tu se otevřela skála. Z ní vyšla postava jakoby spředená z mlh, v modrém plášti s knoflíky z jizerského safíru, ve tváři vodové oči podobné tůním na Čihadle. Krakonoš promluvil: „Budeš dbát, aby lid v tvém kraji byl pracovitý, spravedlivý, aby ve vzájemné lásce žil, nespravedlně trestal a zemi obdělával.“ Tu z hřebene Černé Studnice zahoukala sova své muhúúúú, a tak svůj výtvar nazvali Muhu.

Malebná krajina Orlických hor láká ke sportovnímu vyžití lyžaře i běžkaře. Pokud ve zdejších lesích náhodou zabloudíte, nepropadejte panice – Rampušák vás navede na správnou cestu.

sem instalována kopie a vzácný originál se nachází ve vstupní hale frenštátské radnice. V roce 1868 byl z Radhoště přivezen jeden ze základních kamenů pro Národní divadlo v Praze. Podle novodobých beletrií je Radhošť neboli Radegast bůh západní, odpolední strany. Rád zve na hostiny a také se nechává hostit.

DVOJICE VLÁDCŮ ORLICKÝCH HOR

Také těmto přívětivým horám strážný duch dlouho chyběl. Až dokud se, někdy před dvěma sty lety, nezačala místními kotáry šířit pověst o krásné princezně

Kateřině, která se před svými pronásledovateli uchýlila v lůně hor a s přispěním dobrých sil se stala zdejší laskavou vládkyní. Po Kačence prý posílhal Rýbrcou, ona ho ale odmítla. Ve své hře Pan Johanes (jiný název pro Krakonoše) to popsal Alois Jirásek. Dnes popularitu Kačenky přebírá Rampušák. Tuto postavu si vymyslel Jiří Dvořák v 60. letech minulého století pro svůj rozhlasový pořad Kam na do-

Pověst o princezně Kačence

Půvabnou Kateřinu zaslíbil otec král bohatému, ale pyšnému a starému šlechtici. Dívčina však toužila po lásce, a tak ženicha odmítla a utekla do hor. Zdejší babka kořenářka ji zavedla na horu Ostružník, kde dívka v půlnoci polkla právě rozkvetlé zlaté kapradí. V mdlobách padla na zem, a než se probírala, obstoupil ji zástup trpaslíků. Přinesli jí dary a ona jim na oplátku slíbila, že jejich horám bude dobrou rozvážnou vládkyní. Poprvé se objevila v Babičce Boženy Němcové.

volenou. Původně byl Rampušák připraven jen pro tento jediný pořad, až neočekávaně se však ujal a v roce 1965 už ukončoval zimní sezonu v Deštném. Lyžaři a turisté přičklí jeho jméno reliéfnímu portrétu lesního muže umístěnému v Masarykově chatě na Šerlichu. Nyní je tento horský duch odpovědný za počasí, je patronem sportovců a Horské služby a vládne nad horami v zimě. V létě pak přebírá vládu princezna Kačenka, která chrání přírodu a má blíže k dětem, k nimž promlouvá hlavně v pohádkách.

Pověst o Radhostovi

I zahleděla se do milovníka dobrého jídla a pití mladičká Chors. On si jí ale nevšímal, narodil od boha větrů Striboga. Ten ukradl Radhostovi plášť a vkradl se do komnat Chors. Ona leš neprokoukla a nechala se svést. Když na ni přišla, prosila o milost pro holčičku, kterou nosila pod srdcem. Hlavní bůh Svarožic však ještě nenarozenou bohyni nechal rozplynout se slovy: „Budiž rozplynuta, ty, jež nejsi plod léta ani plod zim.“ Ozvěna opakovala slova plod zim, plodzim, podzim, až si je lidé pamatovali. A tak doba mezi létem a zimou má název, ne však bohyni.

ránci

RADEGAST BESKYDSKÝ

S kultem boha Radegasta je od počátku 18. století spojována hora Radhošť v Moravskoslezských Beskydech, protkaná podzemními chodbami a jeskyněmi. Pohanští Slované zde konaly posvátné obřady, kterými oslavovali svého boha války, vítězství, slunce, ale také hojnosti, plodnosti, úrody a pohostinnosti. Dnes stojí na hřebenové cestě mezi Radhoštěm a Pustevnami socha boha Radegasta, kterou v roce 1929 vytvořil v USA Albín Polášek, rodák z Frenštátu pod Radhoštěm. Zobrazuje boha s býčí hlavou, rohem hojnosti a s valašskými krpci. Jelikož socha špatně odolávala drsným klimatickým vlivům, byla

